

A MENEDÉKKÉRŐK HOZZÁFÉRÉSE AZ ORSZÁG TERÜLETÉHEZ ÉS A MENEDÉKJOGI ELJÁRÁSHOZ A MAGYAR KÖZTÁRSASÁGBAN (2011)

EU

Afghanistan

Kosovo

Syria

Iraq

UNHCR
The UN
Refugee Agency

Magyar Helsinki Bizottság

TARTALOMJEGYZÉK

I. BEVEZETÉS	3
II. A HATÁRMEGFIGYELŐ PROGRAM	3
II.1. Az ország területéhez és a menedékjogi eljáráshoz való hozzáféréshez kapcsolódó tevékenységek végrehajtása	3
II.2. A határmegfigyelés módszertana	4
III. AZ ORSZÁG TERÜLETÉHEZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS ÉS A MENEDÉKJOGI ELJÁRÁS JOGSZABÁLYI KÖRNYEZETE	5
III.1. Általános jogszabályi környezet	5
III.2. A visszaküldés tilalmának (non-refoulement) és a Genfi Egyezmény 33. cikkének érvényesülése	6
IV. A PROJEKT SORÁN MEGFIGYELT LÉTESÍTMÉNYEK BEMUTATÁSA	7
IV.1. A megfigyelés helyszínei	7
V. A NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉS TAPASZTALATAI	8
VI. A MEGFIGYELÉS ÁLTALÁNOS MEGÁLLAPÍTÁSAI	9
VI.1. A menedékhez való jog tényleges gyakorlása	9
VI.2. Statisztikák	11
VI.3. Szerbia, mint biztonságos harmadik ország	12
VI.4. A tolmácsoláshoz való jog	13
VI.4. A különleges bánásmódot igénylő külföldiek védelme	14
VI.4. A Genfi Egyezmény 31. cikk (1) bekezdésének érvényesülése	15
VII. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS AJÁNLÁSOK	17
VII.1. Meghallgatás az ún. egyszerű megítélésű ügyekben	17
VII.2. A non-refoulement elvének és a Genfi Egyezmény 33. cikk (1) bekezdésének alkalmazása	17
VII.3. A gyermekvédelmi szempontok érvényesítése kísérő nélküli kiskorúak kiutasítása esetén	17
VII.4. A Genfi Egyezmény 31. cikkének maradéktalan érvényesülése	17
VIII. MELLÉKLETEK	18
1. Együttműködési Megállapodás	18
2. Statisztikai adatok	18
3. A megfigyelő látogatások felsorolása	18
4. Térkép	19

Írta: dr. Iván Júlia, dr. Balázs László, Varga-Szabó Katalin

Lektorálta: dr. Ambrus Ágnes

Grafikai terv: fortin&Bras Studio (gromek)

Felelős kiadó: dr. Pardavi Márta, Magyar Helsinki Bizottság

Bajcsy-Zsilinszky út 36–38.

H-1054 Budapest, Hungary

Tel/fax: (+36 1) 321 4323, 321 4141

www.helsinki.hu

I. BEVEZETÉS

Jelentésünk „A menedékkérők hozzáférése az ország területéhez és a menedékjogi eljáráshoz a Magyar Köztársaságban” című program (Határmegfigyelő Program) 2011-es tapasztalatainak összegzése.

A Határmegfigyelő Program 2011-ben is a Magyar Helsinki Bizottság (Bizottság), az Országos Rendőrfőkapitányság (Rendőrség) és az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság Regionális Képviselője (UNHCR) között 2006. december 28-án kötött háromoldalú megállapodás (Háromoldalú Megállapodás) alapján zajlott.

A jelentés az egyedi határmegfigyelő látogatásokról készült beszámolókat veszi alapul, valamint összefoglalja a Háromoldalú Megállapodásban részt vevő felek által 2011-ben közösen lebonyolított eseményeket és tevékenységeket. A jelentés nem tér ki a határmegfigyelés módszertanának, a külföldi állampolgárok jogainak, illetve a felkeresett rendőrségi objektumok által biztosított védelemnek a bemutatására mivel ezeket a program első évről készült, 2007-es jelentés részletesen tárgyalta.¹

A Háromoldalú Megállapodással összhangban a felek 2011 folyamán három alkalommal találkoztak – a Megállapodás V. fejezetének 1. bekezdése alapján létrehozott – Munkacsoport ülésein, hogy értékeljék a program során szerzett tapasztalatokat.

A felek továbbra is kiemelkedő fontosságot tulajdonítanak a háromoldalú együttműködési rendszernek, csak úgy, mint a gyakorlati kérdések közös értékelésének és a szakmai munkakapcsolatok fenntartásának. Ez, véleményük szerint, nem csak a Megállapodást végrehajtó felek közötti együttműködést segíti elő, de kulcsa a hatékony információcserének és pozitív hatással van a résztvevő felek tevékenységére is.

A határmegfigyelő programban megvalósuló együttműködésre a szakemberek Európa-szerte példaértékű gyakorlatként tekintenek, pozitív hatásait több nemzetközi megbeszélésen kiemelték. A 2006. decemberi aláírás óta Európa több országában is ez a Megállapodás szolgál a határmegfigyelés terén a civil szervezetek és a hatóság közötti együttműködés szabályozásának alapjául. Hasonló megállapodások születtek 2007-ben Szlovákiában, 2008-ban Szlovéniában és Romániában, 2009-ben Lengyelországban és 2010-ben Bulgáriában.

A 2011-es évről készült jelentés következtetéseit és ajánlásait a Magyar Helsinki Bizottság és az UNHCR készítette. A jelentés később kiegészült a Rendőrség megjegyzéseivel, amelyek szerves részei a beszámoló következtetéseinek.

A korábbi évek gyakorlatának megfelelően a rendőrség kiegészítései a jelentésben vastagított, dőlt betűtípussal szerepelnek.

II. A HATÁRMEGFIGYELŐ PROGRAM

II.1. Az ország területéhez és a menedékjogi eljáráshoz való hozzáféréshez kapcsolódó tevékenységek végrehajtása

A Háromoldalú Megállapodás értelmében a Bizottság megbízott ügyvédei három helyszínen végeztek megfigyelést Magyarországon: az ukrán-magyar és a szerb-magyar határszakaszon, valamint a Budapesti Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtéren.

Általánosságban megállapítható, hogy a határátkelőhelyeken és határrendészeti kirendeltségeken szolgálatot teljesítő rendőrök a Bizottság megfigyelőivel az elvárásoknak megfelelően, kielégítően működtek együtt. Az UNHCR és a Bizottság által az országba érkező menekültek számára készített többnyelvű tájékoztató füzetek rendszeresen elérhetőek voltak az információs állványokon. Itt a Bizottság szerződött ügyvédek elérhetőségei is megtalálhatóak voltak, azokat jól látható helyen kifüggesztették minden előállításra szolgáló létesítményben, és a meghallgatások készítésére kijelölt helyiségek előterében is.

A Rendőrség határrendészeti feladatokat ellátó jogelődje, a Határőrség Országos Parancsnoksága (Határőrség) és a Bizottság már 2002-ben együttműködési megállapodást írtak alá, melynek köszönhetően a két szervezet között szoros munkakapcsolat alakult ki. A 2002-es megállapodás értelmében a Bizottság által megbízott ügyvédek jogi segítséget nyújthatnak az őrzött szállásokon (korábbi nevükön: idegenrendészeti fogdák).

¹ A 2007-es jelentés elérhető http://helsinki.hu/wp-content/uploads/Border_Monitoring_Report_2007_HUN_FINAL1.pdf

II.2. A határmegfigyelés módszertana

A Háromoldalú Megállapodás értelmében az UNHCR megbízásából a szerb-magyar és az ukrán-magyar határszakaszon, valamint a Budapesti Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtéren a Magyar Helsinki Bizottság látja el a határmegfigyelést.

A Bizottság három ügyvéddel szerződött, hogy ők tetszőleges napszakban havi két látogatást tegyenek a határszakaszokon. A megfigyelők feladata azon határszakaszok megfigyelése, ahol a Rendőrség külföldiek előállítására, illetve fogvatartására szolgáló létesítményei találhatóak, továbbá a Rendőrség idegenrendészeti iratanyagainak és a menedékkérők kérelmére megindított menekültügyi eljárásokkal kapcsolatos statisztikáinak elemzése.

A Bizottság a látogatásról a tervezett időpont előtt két nappal értesíti az UNHCR-t és a Rendőrséget, megjelölve a látogatás pontos helyszínét és időpontját. Szükség esetén van lehetőség arra, hogy tolmács bevonásával kerüljön sor eseti látogatásra, ekkor a tolmács számára eseti látogatási engedélyt kérünk a Rendőrségtől.

A megfigyelést végző ügyvédeknek – a Háromoldalú Megállapodás értelmében – lehetőségük volt arra is, hogy az országba való jogszerűtlen belépés vagy tartózkodás miatt őrizetbe vett személyekkel beszélgessenek, interjút készítsenek. Erre az esetek túlnyomó részében az illegális migráció sajátosságai következtében csak a budapesti repülőtéren kerülhetett sor, mivel a zöldhatáron rendszeresen éjszaka érkeznek a potenciális menedékkérők, az ügyvédek éjszaka pedig nem végeztek megfigyeléseket. A megfigyelők betekintheztek a már visszaküldött személyek anonimizált aktáiba is.

A rendőrség már a megállapodás megkötésekor jelezte, hogy az illegális határátlépések túlnyomórészt az éjszakai órákra tevődnek, így kevés az esélye annak, hogy a monitorozó személy napközben az érdeklődési körébe tartozó személyekkel találkozik a határrendészeti kirendeltségeken, illetve a határátkelőhelyeken. Semmilyen időbeni korlátot nem tartalmaz a Háromoldalú Megállapodás, bármely napon, bármely napszakban végezhetnek monitorozó tevékenységet, amennyiben azt a Háromoldalú Megállapodásban foglaltak szerint előzetesen jelzik.

A Háromoldalú Megállapodás értelmében a Helsinki Bizottság megfigyelői beléphetnek a Rendőrség összes, külföldiek előállítására illetve fogvatartására szolgáló létesítményébe és beszélhetnek a fogvatartottakkal. A megfigyelést végző ügyvédek tájékoztatják a külföldieket látogatásuk céljáról, hangsúlyozva, hogy nem a hivatalosan eljáró hatóságot képviselik, a velük folytatott beszélgetés teljesen önkéntes, így azt a külföldieknek jogukban áll visszautasítani.

A Megállapodás alapján a Rendőrség biztosítja, hogy a megfigyelők előre meghatározott témakörökben és állampolgárságú személyek esetében betekinthesse az eljárás alá vont külföldiek iratanyagának fénymásolatába akkor is, ha a külföldi már nincs az ország területén. Ezekben az esetekben az érintett iratok másolatait a megfigyelők, a hatályos adatvédelmi rendelkezéseknek eleget téve, anonimizálva kapták kézhez. Ez a rendelkezés jelentősen megnövelte a Bizottság számára megismerhető akták körét, bár kétségtelen, hogy az anonimitásra vonatkozó megállapodás miatt továbbra sem nyílt lehetőség az adott külföldiek – kiutasítást követő - további sorsának pontos nyomon követésére.

Ugyan a korábban fogvatartott külföldiek iratai a határrendészeti kirendeltségektől a megyei rendőr-főkapitányság Idegenrendészeti Osztályára kerültek, a Háromoldalú Megállapodás értelmében a Bizottság a megfigyelő látogatás bejelentésekor jelezheti, hogy mely külföldiek anonimizált irataiba kíván betekinteni a látogatás helyszínén.

A Bizottság megfigyelői minden egyes látogatásról jelentést készítenek a Helsinki Bizottság számára, melyet a megállapodás értelmében a Bizottságnak a látogatást követő 15 napon belül kell megküldenie a Rendőrségnek, illetve az UNHCR-nek. A Háromoldalú Megállapodás tagjai valamennyi jelentéshez észrevételeket és javaslatokat fűzhetnek.

A Bizottság a 2011 évi látogatásokról készült jelentéseket jelentős késéssel, többnyire kampányszerűen bocsátotta a rendőrség rendelkezésére.

III. AZ ORSZÁG TERÜLETÉHEZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS ÉS A MENEDÉKJOGI ELJÁRÁS JOGSZABÁLYI KÖRNYEZETE

III.1. Általános jogszabályi környezet

A Magyar Köztársaság a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi július hó 28. napján elfogadott egyezmény (Genfi Egyezmény), valamint a menekültek helyzetére vonatkozó, 1967. évi január hó 31. napján létrejött jegyzőkönyv (1967. évi Jegyzőkönyv) részes államaként köteles ezen nemzetközi jogi dokumentumokban foglaltakat tiszteletben tartani és alkalmazni. A hazai jogszabályok legfontosabbika, az Alaptörvény XIV. cikkének (3) bekezdése értelmében a Magyar Köztársaság menedékjogot nyújt azoknak, akiket hazájukban a Genfi Egyezményben felsorolt okok miatt üldöznek, illetve akiknek az üldözéstől való féelme megalapozott.

A nemzetközi védelemre szoruló személyek védelmének elsődleges feltétele, hogy beléphessenek a védelmet nyújtó ország területére, és bekerüljenek a menekültügyi eljárásba. A nemzetközi védelemre bizonyítottan nem szoruló külföldieket a Rendőrség visszairányítja abba az országba, ahová a törvény² alapján visszaküldhetőek, illetve végrehajtja az idegenrendészeti hatóság vagy a bíróság által elrendelt kiutasításukat. Az intézkedések végrehajtása során a Rendőrségnek természetesen tiszteletben kell tartania a származási országban előforduló, sérelmes bánásmódba való visszaküldés tilalmát is.³

A rendőrség is idegenrendészeti hatóság és abban az esetben jogosult idegenrendészeti kiutasítás elrendelésére, ha a Magyarország államhatárának jogellenes átlépését vagy annak kísérletét a személyek határátlépésére irányadó szabályok közösségi kódexének (Schengeni határ-ellenőrzési kódex) létrehozásáról szóló, 2006. március 15-i 562/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet 2. cikk 9. pontjában meghatározott határ-ellenőrzési tevékenysége kapcsán, a határterületen észlelte, és a harmadik országbeli állampolgár kiutasításának végrehajtására visszafogadási egyezmény alapján kerülhet sor. Egyéb kiutasítási ok esetén a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalnak (BÁH) van hatásköre, ahogy a bíróság által elrendelt kiutasítás végrehajtására is a BÁH intézkedik. A visszaküldés tilalmát az eljáró idegenrendészeti hatóság vagy a hatáskörrel rendelkező bíró köteles vizsgálni. Amennyiben az idegenrendészeti hatóságok elrendelik a kiutasított személy kitoloncolását, azt minden esetben a rendőrség foganatosítja, azonban a visszaküldés tilalmát a kiutasítást elrendelő idegenrendészeti hatóság köteles vizsgálni.

A visszairányítás, illetve a kiutasítás nem rendelhető el és nem hajtható végre olyan ország területére, amely az érintett tekintetében nem minősül biztonságos származási vagy biztonságos harmadik országnak, így különösen, ahol a harmadik országbeli állampolgár faji, vallási, nemzeti hovatartozása, egy meghatározott társadalmi csoporthoz tartozása vagy politikai véleménye miatt üldöztetés veszélyének lenne kitéve, továbbá olyan állam területére vagy olyan terület határára sem, ahol nyomós oknál fogva tartani lehet attól, hogy a visszairányított, illetve a kiutasított harmadik országbeli állampolgár az Alaptörvény XIV. cikk (2) bekezdésében meghatározott magatartásnak lenne kitéve (non-refoulement). Ennek alapján az idegenrendészeti hatóság nem feltétlenül a származási ország tekintetében vizsgálja a visszaküldés tilalmának fennállását, hanem annak az országnak a tekintetében, ahová a harmadik országbeli állampolgárt visszairányítja, vagy ahová elrendeli a kiutasítását.

A visszaküldésre és a menedékjogi eljáráshoz való hozzáférésre vonatkozó általános jogszabályi környezet tekintetében szükséges kiemelni egy lényeges különbséget. Azokra a külföldiekre, akik bár azzal a szándékkal érkeznek, hogy menedékjogot kérjenek, de a kérelmüket a menekültügyi hatóságnak még nem nyújtották be, nem vonatkozik a menedékkérőkre kidolgozott részletes és garanciális jellegű szabályozás. Esetükben a Schengeni határ-ellenőrzési kódex⁴ alkalmazható, amely alapján a határőrizeti szervek a külföldi beléptetését megtagadhatják és visszairányítását elrendelhetik.

2011-ben közel 14 millióan jelentkeztek belépésre Magyarország külső határain, így hatósági oldalról nehéz értelmezni azt a szövegrészt, hogy „...bár azzal a szándékkal érkeznek, hogy menedékjogot kérjenek, de a kérelmüket a menekültügyi hatóságnak még nem nyújtották be...”. A rendőrség

² A harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény (Harmtv.) 40. §-ának (1) bekezdése

³ Harmtv. 52. § (1) bekezdés: „Az idegenrendészeti hatóság a non-refoulement követelményét a visszairányítás, illetve a kiutasítás elrendelésével és végrehajtásával kapcsolatos eljárásában köteles vizsgálni.”

⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 562/2006/EK rendelete (2006. március 15.) a személyek határátlépésére irányadó szabályok közösségi kódexének (Schengeni határ-ellenőrzési kódex) létrehozásáról, *Hivatalos Lap L 105, 13/04/2006 o. 0001 - 0032*

belépésre jelentkező harmadik országbeli állampolgárok esetében a hatályos schengeni és hazai jogszabályok alapján az eset összkörülményeinek figyelembe vételével dönt a beléptetésről vagy a visszairányításról.

A visszairányítási eljárás alá vont külföldiek jogi helyzetéről a Harmtv. igen szűkszavúan szól: a visszairányítás végrehajtásának érdekében a visszairányított külföldinek a határterület vagy a repülőtér arra kijelölt helyén kell tartózkodnia. A hatóság köteles a visszairányított személyek elhelyezésére szolgáló létesítményben az alapvető ellátásokat (szállás, napi háromszori étkezés, személyes használati tárgyak) biztosítani.

A magyar idegenrendészeti és menekültügyi jogszabályok részletes elemzése nem tárgya jelentésünknek, ezért ezek ismertetésétől eltekintünk. A 2010-es év tapasztalatait összegző jelentésben azonban elérhető azon legfontosabb jogszabályi változások összefoglalása, amelyek 2010. december 24-én léptek hatályba.⁵ A visszairányítási eljárással kapcsolatos általános jogi szabályozás részleteit a határmegfigyelő program első évről készült, *A menedékkérők hozzáférése az ország területéhez és a menedékjogi eljáráshoz a Magyar Köztársaságban című jelentés tartalmazza.*⁶

III.2. A visszaküldés tilalmának (non-refoulement) és a Genfi Egyezmény 33. cikkének érvényesülése

Az 1951-es Genfi Egyezmény 33. cikk (1) bekezdése általános alapelvként rögzíti a visszaküldés tilalmát (*non-refoulement*):

„Egyetlen Szerződő Állam sem utasítja ki vagy küldi vissza („refouler”) a menekültet azon ország területének határára, ahol élete vagy szabadsága faji, vallási okokból, nemzeti hovatartozása miatt, vagy abból az okból van veszélyeztetve, hogy bizonyos társadalmi csoporthoz tartozik, vagy bizonyos politikai véleményt vall.”

A vonatkozó nemzetközi jogi normáknak megfelelően a Harmtv. 51 §-a felel meg a non-refoulement elvének, és rendelkezik a visszairányítás, illetve a kiutasítás végrehajtásának tilalmáról. Ennek alapján a Rendőrség köteles a BÁH-ot minden olyan esetben megkeresni, ha felmerül, hogy a külföldit kínzás, embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés⁷ fenyegeti visszairányítása esetén.

A határmegfigyelésről készült korábbi jelentések⁸ is már megállapították, hogy a visszairányítás az esetek többségében olyan viszonylag gyorsan végrehajtott intézkedés, amelyet eljárási sajátosságai miatt nem előz meg hosszabb, érdemi meghallgatás. Az UNHCR és a Magyar Helsinki Bizottság támogatja azt az elképzelést, hogy a magyar idegenrendészeti jogszabályok rendelkezzenek egy érdemi, alaposabb meghallgatásról. Egy alapos meghallgatás a Rendőrség számára pontosabb információkat biztosíthatna arról, hogy a külföldi valójában miért hagyta el származási országát és így az eljáró hatóságok a visszaküldés tilalmát érdemben vizsgálhatnák. Álláspontunk szerint ugyanis enélkül a visszaküldés tilalmának vizsgálata visszairányítás esetén pusztán formalitás.

A visszairányítás célja, hogy az olyan harmadik országbeli állampolgárok, akik nem felelnek meg a schengeni területre történő belépés és tartózkodás feltételeinek, ne jussanak schengeni területre. Ezt az intézkedést azonban a nemzetközi védelemre és a visszaküldés tilalmára vonatkozó kötelezettségre tekintettel kell alkalmazni.

A visszairányítás intézkedés végrehajtása során a rendőrség munkatársai a rendelkezésre álló általános információk és az intézkedés alá vontak személyes körülményeinek, magatartásának figyelembe vételével egyénenként állapítják meg a visszaküldési tilalom fennállását. A magyar gyakorlat teljes mértékben összhangban van a személyek határátlépésére irányadó szabályok közösségi kódexének (Schengeni határ-ellenőrzési kódex) létrehozásáról szóló, 2006. március 15-i 562/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet visszairányításra vonatkozó szabályozásával. Ennek alapján gyors intézkedésre kerül sor azon személyek schengeni területre történő beutazásának megakadályozására, akik nem felelnek meg a belépés feltételeinek, valamint biztonsági kockázatot jelentenek az európai közösség tagállamaira.

A visszairányítás intézkedések a határátkelőhelyeken kerülnek végrehajtásra, ahol az utasok

⁵ A menedékkérők hozzáférése az ország területéhez és a menedékjogi eljáráshoz a Magyar Köztársaságban (2010) <http://helsinki.hu/wp-content/uploads/Hatarmegfigyelo-program-2010-HU-final-WEB.pdf>

⁶ A menedékkérők hozzáférése az ország területéhez és a menedékjogi eljáráshoz a Magyar Köztársaságban – Jelentés a határmegfigyelő program első évről (2009) http://helsinki.hu/wp-content/uploads/Border_Monitoring_Report_2007_HUN_FINAL1.pdf

⁷ Emberi Jogok Európai Egyezményének 3. cikke

⁸ A Genfi Egyezmény 33. cikkének végrehajtásával kapcsolatos további megállapítások megtalálhatók a határmegfigyelő program előző évek során készült jelentéseiben.

általában rendelkeznek valamilyen utazásra alkalmas okmánnyal. A rendőrség a rendelkezésére álló általános információk alapján minden esetben vizsgálja, hogy a szomszédos ország területén vagy a légi határátkelőhelyen érkezők esetében a járat indulási helyén a visszaküldött személyt fenyegeti-e valamilyen, az emberi jogait érintő sérelem. Amennyiben ilyen sérelem veszélye nem áll fenn a harmadik országbeli állampolgár visszairányítására kerül sor.

A jogellenesen belépni szándékozó az eljárás során előállításra kerül, amely ellen panasszal élhet. Az előállítás során a személy tájékoztatást kap jogairól és kötelezettségeiről, többek között a jogi képviselő igénybe vételének lehetőségéről. Valamennyi előállító helyiségben kifüggesztve rendelkezésre áll az igénybe vehető jogi képviselő telefonszáma, valamint az UNHCR és a Magyar Helsinki Bizottság tájékoztató kiadványai. A jogi képviselővel a kapcsolatfelvételt a rendőrség a külföldi kérésére minden esetben lehetővé teszi.

A visszairányítást elrendelő határozattal szemben a bíróság előtti jogorvoslat minden esetben biztosított.

A visszairányítás jelenlegi szabályozása jól szolgálja azt a célt, hogy a beutazási feltételekkel nem rendelkező személyek gyors intézkedés alapján visszaküldésre kerüljenek abba az államba, ahonnan Magyarország schengeni külső határára érkeztek, valamint a megfelelő tájékoztatási és jogorvoslati rendszer biztosított, az intézkedés végrehajtása során elegendő idő áll a külföldiek rendelkezésére a menedékkérelem előterjesztésére, ezért a 2010-ben 11 632, 2011-ben 11 819 visszairányított harmadik országbeli állampolgár meghallgatása nem volt szükséges.

Több éves tapasztalatunk azt mutatja, hogy a külföldi csak abban az esetben tudja a menedékjog iránti kérelmet a menekültügyi hatóságnak benyújtani, ha a Rendőrséggel ténylegesen közölni tudja erre vonatkozó szándékát. Különösen fontos, hogy a hatóság és a külföldi első találkozása során eljáró tolmács megfelelően fordítson és valóban minden releváns információt jegyzőkönyvezzen a hatóság. A Helsinki Bizottság az idegenrendészeti eljárás alatt álló külföldiekkel beszélve többször arról értesült, hogy nehézséget okozott a külföldieknek a nemzetközi védelem iránti igényüket kommunikálni a tolmácson keresztül úgy, hogy azt az eljáró hatóság megértse és rögzítse. (A VI. fejezet egyedi eseteken keresztül mutatja be a non-refoulement elvének érvényesülésével kapcsolatos gyakorlati következtetéseinket.)

Rendőrségi eljárásban az ügyfél az eljárás bármely szakaszában kinyilváníthatja menedékjog iránti kérelemre irányuló szándékát, amit az eljáró hatóság rögzít és haladéktalanul továbbít az illetékes menekültügyi hatósághoz.

IV. A PROJEKT SORÁN MEGFIGYELT LÉTESÍTMÉNYEK

IV.1. A megfigyelés helyszínei

A program végrehajtása során a Bizottság által megbízott három ügyvéd a szerb-magyar, az ukrán-magyar határszakaszon és a Budapesti Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtéren végzett megfigyelést 2011-ben.

• Szerb-magyar határszakasz

A megfigyelés az alábbi helyszíneken érintette:

A Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság alárendeltségében működő létesítmények:

Idegenrendészeti Osztály, Kiskunhalas

Bácsalmás Határrendészeti Kirendeltség (Bácsalmás Közúti Határátkelőhely)

Bácsbokod Határrendészeti Kirendeltség

Hercegszántó Határrendészeti Kirendeltség

Hercegszántó Közúti Határátkelőhely

Kelebia Határrendészeti Kirendeltség

Tompa Közúti Határátkelőhely

Kelebia Vasúti Határátkelőhely.

A Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság alárendeltségében működő létesítmények:

Idegenrendészeti Osztály, Szeged

Szeged Határrendészeti Kirendeltség

Mórahalom Kihelyezett Szolgálati Hely

Röszke Autópálya Határátkelőhely

Tiszasziget Határátkelőhely.

Általánosságban elmondható, hogy a Bizottság megfigyelője valamennyi létesítményben megfelelő fizikai körülményeket tapasztalt, a felkeresett előállító helyiségek felszereltsége, tisztasági állapota megfelelő. A tompai határátkelőhelyen nincs előállító helyiség, itt mindössze egy „biztonságos őrizet számára kialakított helyiség” szolgál a határon elfogott külföldiek fogvatartására. A kelebiai vasúti határátkelőhelyen is megfelelőek a fogvatartási körülmények. A bácsalmási határátkelőhelyet kizárólag magyar és szerb állampolgárok vehetik igénybe, a nappali órákban, ezért itt nem kerül sor harmadik országbeli állampolgárok előállítására. Röszkén egy négy székkel ellátott helyiség szolgál előállítóként, noha az M5-ös autópálya befejezése óta megnövekedett a határforgalom. Ide azokat a határról előállított személyeket helyezik, akiknek beléptetése „problemátikus”.

- **Ukrán-magyar határszakasz**

A megfigyelés a Szabolcs-Szatmár Bereg Megyei Rendőr-főkapitányság alárendeltségében működő, alábbi helyszíneken folyt:

Idegenrendészeti Osztály, Nyírbátor

Záhony Határrendészeti Kirendeltség

Barabás Határrendészeti Kirendeltség (Barabás Közúti Határátkelőhely)

Beregsurány Határrendészeti Kirendeltség (Beregsurány Közúti Határátkelőhely)

Kölcse Határrendészeti Kirendeltség.

A térségben a schengeni csatlakozást megelőzően, 2006-ban komoly felújításokat végeztek a Rendőrség kirendeltségein, számos helyen új előállító helyiségekkel, mosdóval, meghallgatókkal rendelkező teljesen új épületbe költöztek. A fekhelyek, székek és asztalok egységesen mindenütt a földhöz rögzítettek, a fürdőszobák vandálbiztosak. Az UNHCR és a Bizottság által több nyelven készített tájékoztató füzetek a vizsgált helyiségekben megtalálhatóak voltak, a projekt időtartama alatt a Bizottság munkatársai a Háromoldalú Megállapodás értelmében többször feltöltötték a készleteket.

- **Budapesti Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér**

A Bizottság megfigyelője a repülőtéren a 2B terminálban a hatósági átszállító helyiséget és a visszairányított személyek tartózkodási helyéül kijelölt helyiséget (az ún. „kis közösségi szállás”) kereste fel, valamint a Repülőtéri Rendőr Igazgatóság Idegenrendészeti Osztályán a visszairányítás alatt álló külföldiek aktáiba tekintett be.

V. A NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉS TAPASZTALATAI

Mivel az utóbbi években szinte valamennyi közép-kelet-európai országban indultak határmegfigyelő programok, az UNHCR nagy hangsúlyt fektet az érintett országokban folyó programok tapasztalatainak megosztására. E célból az UNHCR regionális és kétoldalú találkozókat szervez, ahol a résztvevőknek alkalmunk nyílik megismerni egymás munkájának eredményeit és közös megoldásokat kereshetnek a felmerülő jogi vagy gyakorlati kérdésekre.

Az UNHCR Közép-Európai, valamint a Fehéroroszorszáért, Ukrajnáért és Moldováért felelős Regionális irodája 2011. szeptember 19. és 22. között az ukrajnai Lvivben tartott regionális találkozót, ahol az UNHCR, a régióbeli országok minisztériumai és hatóságai, rendőrségei és határőrségei és a határmegfigyelésben részt

vevő civil szervezetek képviselői találkoztak. A résztvevők megvitatták a régióra vonatkozó aktuális migrációs fejleményeket, valamint a menedékkérők azonosításával és felismerésével összefüggő gyakorlati kérdéseket. Az esemény keretében az ukrán-lengyel határszakaszon a résztvevők meglátogattak egy határátkelőt és egy fogdát.

A regionális együttműködés elősegítése keretében került sor egy nemzetközi konferenciára Zágrábban, 2011. október 13-14-én, a nyugat-balkáni és közép-európai országok részvételével. A schengeni határőrizet, valamint a migráció gyakorlati kérdéseinek megvitatása mellett a résztvevők közös, nyilvános ajánlásokat fogalmaztak meg a menedékhez való jog maradéktalan tisztelben tartásával végzett határőrizet előmozdítása érdekében.⁹ Az ajánlások -- az UNHCR 10 pontos akciótervéből¹⁰ kiindulva -- a következőket rögzítik:

- A menekültek minél hatékonyabb védelme érdekében a résztvevők fejlesztik a két- vagy többoldalú nemzetközi együttműködést az EU-tagállamok és a térség többi országa között.
- A regionális együttműködés célja a legsérülékenyebb menedékkérők időszerű és szakszerű azonosítása és a nemzetközi védelem elősegítése naprakész információcserével.
- A résztvevő civil szervezetek a visszaküldés tilalmának maradéktalan érvényesülése érdekében a nemzetközi fórumok előtti közös fellépést határozták el.
- A határmegfigyelő civil szervezetek a visszafogadással kapcsolatos egyedi ügyeket standardizált interjúkon keresztül törekszenek nyomon követni, hogy a szervezetek közti hatékonyabb kommunikáció révén valós információkkal rendelkezzenek a kiutasított külföldiek sorsáról a visszaadást követően.
- A résztvevők – lehetőségeikhez mérten és szükség esetén – a jövőben kétoldalú találkozókát szerveznek a migrációs és menekültügyi helyzet megvitatására.

A találkozó során felmerültek a szerb menekültügyi rendszert érintő kihívások és a Európán kívüli menedékkérők számának drasztikus növekedése következtében előállt gyakorlati nehézségek. A résztvevő magyar, román, szlovén, horvát, szerb és macedón civil szervezetek egyetértettek abban, hogy a jövőbeli együttműködés kialakítása kulcsfontosságú a problémás esetek hatékonyabb nyomon követéséhez.

VI. A MEGFIGYELÉS ÁLTALÁNOS MEGÁLLAPÍTÁSAI

VI.1. A menedékhez való jog tényleges gyakorlása

A magyar menedékjogi szabályozás nem ír elő feltételt a menedékhez való jog gyakorlásának módjára: a menedékkérelem mind írásban, mind szóban előterjeszhető, ez utóbbit azonban jegyzőkönyvbe kell foglalnia az eljáró hatóságnak.¹¹ A szabályozás garanciális jellegű rendelkezései¹² azt hivatottak biztosítani, hogy a menedékkérelmek akkor is célba érjenek, ha a menedékkérő nem a menekültügyi hatóság előtt kívánja benyújtani az elismerés iránti kérelmet. Az adott – nem menedékjogi -- ügyben eljáró hatóságot legalább tájékoztatási kötelezettség terheli a tekintetben, hogy a külföldi mely hatóságnál nyújthatja be a kérelmet. Abban az esetben azonban, ha a külföldi idegenrendészeti, szabálysértési vagy büntetőeljárásban nyilvánítja ki menedékkérelem benyújtása iránti szándékát, akkor a hatóság köteles a kérelemről jegyzőkönyvet felvenni, és a menekültügyi hatóságot haladéktalanul értesíteni. A szabályozás azonban nem tartalmazza a menedékhez való jog kérelmezésére irányadó gyakorlati szabályokat, például a benyújtás pontos követelményeit, így az nagymértékben az adott helyzet körülményeitől függ.

Rendőrségi eljárásban az ügyfél az eljárás bármely szakaszában kinyilváníthatja menedékjog iránti kérelemre irányuló szándékát, amit az eljáró hatóság rögzít és haladéktalanul továbbít az illetékes menekültügyi hatósághoz.

A határmegfigyelés során továbbra is jellemző maradt az a gyakorlat, hogy a repülőtéren monitorozást végző ügyvéd találkozott személyesen hatósági átszállítás vagy visszairányítás alatt álló külföldiekkel, míg a közúti határszakaszokon, illetve a zöld határon végzett megfigyelések, látogatások során ritkábban adódik ilyen

⁹ Jelentés a Zágrábban 2011 október 12-13-án tartott nemzetközi határmegfigyelő konferenciáról, amely itt elérhető: <http://www.unhcr-centraleurope.org/pdf/what-we-do/monitoring-the-border/border-management/cross-border-cooperation-meeting-report-croatia-2011.html>

¹⁰ <http://www.unhcr.org/protect/PROTECTION/4742a30b4.pdf>

¹¹ A menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény 35. § (1) bekezdése

¹² 301/2007 (XI.9.) Korm.rendelet a menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény végrehajtásáról, 64. § (1)-(3) bek.

alkalom. A korábbi évekhez képest azonban változást jelentett, hogy a Szerbia felőli illegális migráció mértékének növekedése következtében a szerb-magyar határon megfigyelést végző ügyvéd többször találkozott előállított külföldiekkel. A határmegfigyelő látogatások alkalmával a három határszakaszon összesen 322 kiutasított személy aktájába tekintettek be a megfigyelők, és 52 előállított külföldivel beszélgettek.

Számos olyan esetre is fény derült, amikor a potenciálisan nemzetközi védelemre szoruló külföldieket a kétoldalú visszafogadási egyezmény alapján visszaküldték Szerbiába.

- Az ügyiratok tanúsága szerint 2011. május 21-én igazoltatása során egy iraki állampolgárságú férfi elmondta, hogy hazáját a háborús helyzet és gazdasági okok miatt hagyta el, valamint hogy hazájában katonai kiképzést kapott, majd az amerikai hadseregnek tolmácsolt. A férfi esetében a Bevándorlási Hivatal vizsgálata szerint nem állt fenn a visszaküldés tilalma, ezért Szerbiába történő kiutasításának nem volt akadálya.

Megváltozott a menedékkérelem előterjesztésének módja és tendenciája. Az elfogott személyek már nem olyan számban kívánják menedéket kérni Magyarországon, mint a korábbi években, a céljuk a szomszédos országba (elsősorban Szerbiába) történő kitoloncolás mielőbbi elérése, több esetben maguk a migránsok kérik a kitoloncolási eljárás felgyorsítását. Ennek az az alapvető oka, hogy 1000-3000 euró közötti összeget fizettek az embercsempészeknek, akik garanciát vállaltak az illegális határátlépés sikeres elősegítésére, ezért minél hamarabb vissza akartak jutni a szomszédos országba, hogy ismét megkísérelhessék úti céljuk, valamelyik nyugat-európai állam elérését.

Bár a meghallgatás során elmondottak nem tekinthetők kifejezett menedékkérelemnek, azonban a Helsinki Bizottság álláspontja szerint a háborús helyzetre való egyértelmű hivatkozás felveti a nemzetközi védelem iránti igény kérdését. Ezt egy részletesebb meghallgatás során megnyugtatóan fel lehetett volna deríteni.

A visszairányítást megelőző meghallgatás fontosságára hívja fel a figyelmet az alábbi, repülőtéri eset is:

- Egy két felnőttből és öt gyermekből álló iraki család 2011. szeptember 7-én érkezett Budapestre Ammanból, és Amszterdamba kívántak továbbutazni. A tranzitban vonták őket ellenőrzés alá, ahol megállapítást nyert, hogy Magyarországra nem érvényes vízummal rendelkeznek, ezért a visszairányításukat rendelték el. Még aznap visszautaztak Ammanba. A több kisgyermekkel utazó család különleges sérülékenysége tekintettel álláspontunk szerint külön vizsgálandó lett volna a külföldiek beutazásának célja, és a menedékkérelem benyújtására irányuló szándékuk.

Az előzőekkel szemben arra is akadt példa, hogy az eljáró hatósággal való kommunikáció során sikerült menedékkérelmet benyújtania a nemzetközi védelemre szoruló külföldieknek.

- Egy szír állampolgárságú testvérpárt (akik közül az egyik kiskorú volt) 2011. május 30-án igazoltattak Röske területén. Szerbia felől érkeztek, és elmondásuk szerint egy kamion rakterében utaztak nagyjából 2 napot. A meghallgatáson elmondták, hogy hazájukat a tüntetések miatt hagyták el, mert életük veszélyben volt és védelmet bármely országtól remélnek. A fennálló családi kapcsolatra és a kiskorú testvérré tekintettel a békéscsabai őrzött szálláson helyezték el őket, ahol menedékkérelmet terjesztettek elő.

A fenti eset külön pozitívuma, hogy a Rendőrség eljárása során a család egységét is tiszteletben tartotta és a két testvért nem szakította el egymástól.

A menedékkérelem benyújtásának sikere nagyban függ attól, hogy a külföldi a hatóságnak mely munkatársával találkozik, az eljáró rendőr mennyire felkészült a menedékkérelem érzékelésére, mennyiben rendelkezik a szándék felismeréséhez szükséges szakmai ismeretekkel, illetve hogy a menedéket kereső mennyire képes világosan kifejezni a menedékkérelem benyújtása iránti szándékát.

A menedékhez való jog gyakorlása szempontjából a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtéren tapasztaltak, a korábbi évekhez hasonlóan, általánosságban továbbra is biztatóbbak. Az esetek egy jelentős részében a visszairányítási eljárás alatt álló külföldieknek valódi lehetőségük nyílt arra, hogy átgondolják a helyzetüket és még a visszairányítás végrehajtása előtt menedékkérelmet nyújtsanak be. Ezek a tapasztalatok azt mutatják, hogy a nyelvi nehézségek ellenére a felkészült hatósági személyekkel való kommunikáció lényegesen könnyebb. A menedékjog gyakorlásának fontos feltétele itt teljesülni látszott: az eljáró hivatalos személyek megfelelően körültekintően jártak el, érzékenyek voltak a menedékkérelmek „meghallására”. Egyes esetekben, szükség esetén akár telefonos tolmácsolás segítségével tudták a külföldiek a menedékkérelmet megfogalmazni, pontosítani.

- Egy palesztin menedékkérő 2011. november 4-én érkezett, elmondása szerint Isztambulból. A terminálon igazoltatás közben érvényes palesztin úti okmányt mutatott fel, és szóban jelezte, hogy menedékkérelmet szándékozik benyújtani. Ezt tolmács segítségével írásban is megerősítette. A rendőrség a menekültügyi hatóságot aznap értesítette, az másnap jelzett vissza; végül november 11-én szállították a kérelmezőt a debreceni befogadó állomásra.
- Két Sierra Leonei menedékkérő 2010. december 26-án érkezett Kairóból. Előszűrés során vonták őket ellenőrzés alá, ahol nem találtak náluk okmányokat. Semmilyen ismert nyelven nem tudtak kommunikálni a rendőrökkel, csak gesztikulálva jelezték, hogy a torkukat át fogják vágni. Az RRI munkatársai – álláspontunk szerint helyesen – ezt a menedékkérellem benyújtása iránti szándékként értékelték, és azonnal értesítették a BÁH-ot, amely másnap igazolta vissza a megkeresést. Az ügyfeleket 2011. január 4-án átszállították a debreceni befogadó állomásra.

Kifejezetten előremutató gyakorlatnak tartjuk azt, hogy az RRI munkatársai nem csak a kifejezetten, szabatosan előterjesztett kérelmeket tekintik menedékkérelmenek, hanem a nem verbális gesztusokkal ráutaló magatartást is. Ez a hozzáállás nagymértékben elősegíti a kommunikációs problémák áthidalását, és így a menedékkérők védelemhez jutásának biztosítását.

Rendőrségi eljárásban az ügyfél az eljárás bármely szakaszában kinyilváníthatja menedékjog iránti kérelemre irányuló szándékát, amit az eljáró hatóság rögzít és haladéktalanul továbbít az illetékes menekültügyi hatósághoz. Az ehhez szükséges felkészítést az érintett állomány megkapta.

VI. 2. Statisztikák

2011-ben tovább csökkent a menedékkérelmek száma Magyarországon: míg 2010-ben 2104 kérelmet regisztrált a BÁH, 2011-ben csak 1693-at. A 2009-es év 4672 kérelméhez képest ez a csökkenés több, mint 50%-os. A határmegfigyelés során is mind gyakrabban tapasztalható, hogy azok sem kívánnak menedékkérelmet benyújtani, akik háborús térségekből, igen súlyos emberi jogi jogsértések elől érkeznek hazánkba és valószínűsíthetően nemzetközi védelemre szorulnak. Nehéz általánosan elfogadható és egyszerű magyarázatot találni a kérelmek számának ilyen drasztikus csökkenésére. A Helsinki Bizottság álláspontja szerint azonban valószínű, hogy az idegenrendészeti őrizet egyre gyakoribb elrendelése, az egyre kiterjedtebb fogvatartási gyakorlat jelentősen hozzájárul a jelenséghez.

A rendőrség által elfogott illegális migránsok jellemzően nem azonnal, az előállítás időtartama alatt terjesztenek elő menekültkérelmet, hanem az idegenrendészeti eljárás során elrendelt fogvatartás időtartama alatt.

2009-ig az volt a jellemző tendencia, hogy az őrzött szállásokon a kiutasítást előkészítő vagy az idegenrendészeti őrizet időtartama alatt a külföldiek találkoztak más fogvatartottakkal, akik hatására menedékkérelmet nyújtottak be. 2010-től jelentősen csökkent a rendőrségnél előterjesztett menedékkérelmek száma. Ennek elsődleges oka az, hogy korábban az illegális migránsok a menedékjog által biztosított lehetőségekkel visszaélve kivonták magukat az idegenrendészeti eljárás alól. Az elfogást követően azonnal menedéket kértek, azt követően nyitott befogadó állomásra kerültek, amelyet rövid időn belül, többnyire embercsempészek segítségével nagy számban hagytak el és engedély nélkül tovább utaztak az eredeti gazdasági céljaik, a jobb életkörülmények elérése érdekében Nyugat-Európába. Előfordultak olyan esetek is, amikor a menekültügyi eljárás idejére kiadott tartózkodási engedély birtokában, a jogszerű tartózkodást kihasználva a kérelmezők a magyar-szerb határszakaszon embercsempész tevékenységet folytattak.

2010-től ez a folyamat megszakadt, mert az illegális migránsok őrizetbe kerültek, amely biztosította a személyek jelenlétét az eljárás időtartama alatt. Ez az intézkedés biztosította továbbá azoknak a Magyarországon szchengeni tagságából adódó követelmények teljesítését, amelyek garantálják, hogy biztonsági kockázatot jelentő, ismeretlen személyazonosságú személyek ne tudjanak ellenőrzés nélkül az Európai Unió tagállamainak területére jutni.

2010 második negyedétől a bevezetett intézkedések hatására megváltozott a menedékkérellem előterjesztésének módja és tendenciája. Az elfogott személyek már nem kívántak menedéket kérni Magyarországon, a céljuk a szomszédos országba (elsősorban Szerbiába) történő kitoloncolás mielőbbi elérése volt, több esetben maguk a migránsok kérték a kitoloncolási eljárás felgyorsítását. Ennek az volt az alapvető oka, hogy 1000-3000 euró közötti összeget fizettek az embercsempészeknek, akik garanciát vállaltak az illegális határátlépés sikeres elősegítésére, ezért az őrizetben lévő személyek minél hamarabb vissza akartak jutni a szomszédos országba, hogy ismét megkísérelhessék úti céljuk, valamelyik nyugat-európai állam elérését.

Intézkedések 2011-ben	Kiutasítás	Menedékkérelem	Visszairányítás
Bács-Kiskun megye	1585	133	2051
Csongrád megye	2167	181	2406
Repülőtéri Rendőr Igazgatóság	3	168	342
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	203	29	4179
Összesen	3958	511	8978

forrás: ORFK

A rendőrség által biztosított statisztika több szempontból is érdekes tényeket tartalmaz a különböző határszakaszokon a migráció alakulásáról 2011-ben. A repülőtéren a visszairányítások számához (342) viszonyítva kifejezetten magas a regisztrált menedékkérelmek száma (168). Ez azonban nem mondható el a szerb-magyar határszakaszon rögzített adatok esetében (4457 visszairányítás, 3752 kiutasítás, 314 menedékkérelem). A fenti statisztikák szerint a menedékhez való jog gyakorlása szempontjából a repülőtér szerepe tehát kifejezetten felértékelődött 2011-ben. A korábbi évekhez képest tovább csökkent az Ukrajna felől érkező menedékkérők száma is, tavaly összesen 29 menedékkérelmet rögzítettek az ukrán-magyar határszakaszon.

Az eljárás alá vont külföldiek állampolgárságáról szóló statisztikák is érdekesek. A repülőtéren például nem volt olyan afgán állampolgár, akivel szemben visszairányítást rendeltek volna el, mind a 15 személy menedékkérelmet nyújtott be. Ezzel szemben a déli határszakaszon összesen 794 esetben utasítottak ki afgán állampolgárokat, és 150 esetben nyújtottak be afgánok menedékkérelmet. A líbiai polgárháború idején különösen szembetűnő a szerb-magyar határon a líbiai állampolgárokkal kapcsolatos idegenrendészeti intézkedésekre vonatkozó statisztika: 103 líbiai állampolgár kiutasítására került sor, míg összesen 2 menedékkérelmet rögzítettek. Ugyanitt 2011-ben a rendőrség összesen 122 szomáliai állampolgárt utasított ki Szerbia területére, míg 24 szomáliai állampolgár menedékkérelmét regisztrálta. Fontos felhívni a figyelmet arra, hogy a szomáli menedékkérők a Szomáliában tapasztalható rendkívül súlyos emberi jogsértések miatt szinte minden esetben számíthatnak a nemzetközi védelem valamely formájára. 2011-ben például a 35 részletes eljárásban elbírált kérelemből 4 szomáliai állampolgárt ismert el a Bevándorlási Hivatal menekültként, illetve egy főt oltalmazottként, ezen túlmenően azonban a bírósági szakban menekültként vagy oltalmazottként elismert szomáliai kérelmezők pontos számáról nincsen nyilvánosan elérhető információ.

A fenti adatok is azt mutatják, hogy a rendőrségi eljárásban annak, aki kéri, lehetősége van a menedékjog iránti kérelmet előterjeszteni. A rendőrség kiutasítási eljárásban minden esetben beszerzi a BÁH visszaküldési tilalomra vonatkozó szakvéleményét.

A menedékjogi törvény 2010-es módosítása a biztonságos harmadik ország elvének mind gyakoribb alkalmazását tette lehetővé, amely ahhoz vezetett, hogy 2011-ben 446 külföldi menedékkérelmét utasította el a BÁH érdemi, részletes vizsgálati eljárás lefolytatása nélkül.

VI.3. Szerbia, mint biztonságos harmadik ország

Az év során fontos kérdéssé vált annak megítélése, hogy Szerbia biztonságos harmadik országnak minősül-e a magyar idegenrendészeti hatóságok szerint. A rendőrségi kiutasítási eljárásokban véleményt nyilvánító Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal következetes gyakorlata szerint a menekültek védelme a nemzetközi sztenderdeknek megfelelően biztosított Szerbiában, így oda a visszaküldés tilalmának sérelme nélkül minden külföldi visszaküldhető. Ezzel szemben a Helsinki Bizottság és az UNHCR álláspontja szerint Szerbia nem biztonságos harmadik ország.

A szerb-magyar határon végzett iratbetekintés alapján megállapítható, hogy a rendőrség minden esetben megkereste a BÁH-ot annak érdekében, hogy megállapítást nyerjen, kiutasítható-e a külföldi Szerbiába a non-refoulement elvének tiszteletben tartása mellett. Tapasztalataink szerint a Hivatal véleménye minden esetben pozitív volt, vagyis lehetővé tette az érintett személy kiutasítását. Fontos hangsúlyozni, hogy a BÁH minden esetben köteles az eset összes körülményeit mérlegelve, egyéni vizsgálatot folytatni a visszaküldés tilalmáról. A BÁH Szerbiát a visszaküldés tilalmának szempontjából biztonságos harmadik országgént kezeli, amely alapján

lehetővé válik az akár sérülékeny csoportokhoz tartozó külföldiek – gyermekek, egyedülálló nők stb. – kiutasítása és a visszafogadási egyezmény alkalmazása.

A Helsinki Bizottság 2011. júniusban a szerbiai menekültügyi helyzet pontosabb megismerése érdekében tényfeltáró látogatást tett Szerbiába. A látogatás alapján arra a megállapításra jutott a Bizottság, hogy Szerbiában a menekültek számára elérhető nemzetközi védelem egyelőre illuzórikus. A szerb menekültügyi rendszer súlyos hiányosságokkal küzd – ezt jól szemlélteti, hogy az utóbbi négy évben egyetlen menekültkénti elismerő határozat sem született. A megfelelő befogadási feltételek sem biztosítottak, menedékkérők és migránsok száza hajléktalanként, a rendőrség zaklatásának kitéve tartózkodnak az országban. A Bizottság 2011. szeptemberében angol nyelvű jelentést adott ki a szerb menekültügyi helyzetről.¹³ Felhívta a figyelmet, hogy a hatékony nemzetközi védelem elérhetetlen, valamint a Szerbiába visszaküldött külföldieket (menedékkérőket) reálisan fenyegeti az ún. *lânc-refoulement* veszélye más, szintén nem biztonságos harmadik országba (pl. Törökország).

A Helsinki Bizottság álláspontja szerint a menekültügyi hatóság álláspontja téves, ahogy erre a Debreceni és Fővárosi Törvényszék is többször rámutatott a menedékkérelmeket érdemi vizsgálat nélkül elutasító határozatok felülvizsgálata során. A bírósági gyakorlat azonban messze nem egységes e kérdésben, a Szegedi Törvényszék következetes gyakorlata szerint Szerbia továbbra is biztonságos harmadik országnak tekintendő.

A Bizottság ügyvédje 2011-ben összesen 22 ügyben nyújtott jogi képviseletet olyan menedékkérőknek, akiknek a kérelmét a BÁH érdemi vizsgálat nélkül, azon az alapon utasította el, hogy számukra Szerbia biztonságos harmadik országnak tekintendő. A képviselt ügyekben a Szegedi Törvényszék (2012. január 1. előtt Csongrád Megyei Bíróság) 12 esetben utasította el a felülvizsgálati kérelmet, és 2 esetben adott helyt a felülvizsgálati kérelemnek. A Debreceni Törvényszék (korábban Hajdú-Bihar Megyei Bíróság) 4 esetben döntött a kérelmező javára, hatályon kívül helyezve a BÁH határozatát, és 2 esetben utasította el a felülvizsgálati kérelmet. Ezen kívül a Fővárosi Törvényszék (korábban Fővárosi Bíróság) egy esetben kötelezte a Hivatalt új eljárásra. A Bizottság ügyvédje által képviselt ügyeken túl további 7 olyan ügyről van tudomásunk, ahol a Debreceni Törvényszék hatályon kívül helyezte a BÁH határozatát, mert nem fogadta el, hogy Szerbia a kérelmezők esetében valóban biztonságosnak tekintendő és ott hatékony védelemhez juthatnának.

A Helsinki Bizottság 2011. szeptemberi jelentésének 2. számú melléklete tartalmazza az UNHCR állásfoglalását, amely szintén komoly hiányosságokra mutatott rá a nemzetközi védelem szerbiai elérhetőségét illetően. Az UNHCR szerint különösen aggasztó a szerb menekültügyi hatóság rendkívül korlátozott kapacitása, valamint az, hogy a szerb hatóságok minden környező országot automatikusan biztonságosnak tekintenek, így kizárják a menedékkérőket a védelem iránti igényük valós, érdemi vizsgálatának lehetőségéből.¹⁴

VI.4. A tolmácsoláshoz való jog

Egyes ritka, „egzotikus” nyelven lebonyolítandó idegenrendészeti eljárások során a tolmácsolás időnként továbbra is nehézségekbe ütközik. A Bizottság tapasztalatai szerint a tolmácsoláshoz való jog érvényesülése kevésbé problematikus a repülőtéren, mivel Budapest környékén több tolmács él és a repülőtéren eljáró rendőrök gyakrabban vesznek igénybe tolmácsot telefonon, mint a többi megfigyelt határszakaszon dolgozó kollégáik.

A repülőtéren a telefonos tolmácsolás lehetőségével jellemzően akkor élnek a rendőrök, ha a visszairányításra irányuló eljárásban felmerül a nemzetközi védelem igénye. Tekintettel arra, hogy a rendőrség nem menekültügyi hatóság a külföldi menekültügyi meghallgatását sem kell végrehajtania. Az elismerés iránti kérelem benyújtására irányuló szándéknyilatkozat jegyzőkönyvbe foglalása viszonylag rövid idejű tolmácsolási feladattal jár, tehát telefonon is lebonyolítható.

Egyéb idegenrendészeti eljárásokban telefonos tolmácsolással nem lehet az ügyeket lefolytatni, hiszen a részletes meghallgatások, jegyzőkönyvek, határozatok felolvasása, kihirdetése több órát vesz igénybe, a tolmácsolás tényét a tolmács aláírásával igazolja az elkészült iratokon.

¹³ *Serbia as a Safe Third Country: a Wrong Presumption, Report based on the Hungarian Helsinki Committee's field mission to Serbia (8-10 June 2011)*, angol nyelven elérhető itt: <http://helsinki.hu/wp-content/uploads/HHC-report-Serbia-as-S3C.pdf>. *Szerbia, mint biztonságos harmadik ország? Feltevések és válaszok. A Magyar Helsinki Bizottság tényfeltáró látogatása alapján készült jelentés magyar nyelvű összefoglalója - 2011. szeptember.* Elérhető: http://helsinki.hu/wp-content/uploads/Szerbia_osszegzes_HHC.pdf

¹⁴ Az UNHCR állásfoglalása a Helsinki Bizottság tényfeltáró jelentésének 20. oldalán olvasható: <http://helsinki.hu/wp-content/uploads/HHC-report-Serbia-as-S3C.pdf>

A rendőrség megkezdte az előkészítést internet alapú tolmácsközpontok alkalmazására az idegenrendészeti eljárásokban. Tekintettel arra, hogy ennek jelentős anyagi vonzata van, megvalósítását az Európai Visszatérési Alap 2012. évi allokációjának terhére tervezi.

Az idegenrendészeti eljárásban a magyar nyelvet nem beszélő ügyfelek részére az eljáró hatóság jelenleg is biztosítja tolmács jelenlétét anyanyelvén vagy az általa értett más nyelven.

VI.5. A különleges bánásmódot igénylő külföldiek védelme

A kísérő nélküli kiskorúak helyzete

2011-ben az idegenrendészeti ügyiratok megtekintése során egyre gyakrabban tapasztalták a Bizottság megfigyelői, hogy családtagjaiktól elszakított kísérő nélküli kiskorúakat utasítottak ki Szerbiába.

Problematikusnak találtuk a kísérő nélküli kiskorúak számára kirendelt ügygondnokoknak a kiutasítási eljárás során tanúsított magatartását. A Bizottság megfigyelője több iratban is azt találta, hogy az ügygondnok gyakorlatilag mindvégig néma maradt az eljárás során, és semmilyen erőfeszítést nem tett annak érdekében, hogy kiderüljön, kiskorú ügyfele miért és hova indult el származási országából, milyen körülmények között érkezett Magyarországra, merre lehetnek a szülei, továbbá általánosságban, mi szolgálhatná hosszútávon a legfőbb érdekét -- holott erre az ENSZ gyermekjogi egyezménye szerint a hatóságok mellett ő is köteles.¹⁵

- Egy palesztin kísérő nélküli kiskorút 2011. május 18. napján a déli órákban igazoltattak három palesztin társával együtt. Elmondták, hogy embercsempész segítségével jutottak Magyarországra. A kiskorú orvosi vizsgálatára nem került sor, mert külső megjelenése alapján sem volt kétséges, hogy 18 éven aluli. Ügygondnoka jelenlétében mondta el, hogy Libanonban, az El Baddawi menekülttáborban élt, majd – többnyire gyalogosan -- áttutazott Szírián, Törökországon, Görögországon, ahonnan embercsempész segítségével, Macedónián és Szerbián keresztül érkezett Magyarországra. Elmondása szerint Libanonban származása miatt diszkriminálták, ám ezt nem fejtette ki bővebben. A jegyzőkönyvből kiderült, hogy Németországba, a rokonaihoz szeretett volna eljutni. Bár az ügygondnok jelen volt a meghallgatáson, ezzel kapcsolatban egyáltalán nem tett fel kérdést. Gyermekotthonban helyezték el. Ezalatt a BÁH visszaigazolta, hogy a kiskorú számára Szerbia biztonságos, a visszaküldés tilalma nem áll fenn, így a szerb határon történő átadására 2011. május 24-án került sor.

A fenti esetből nem derül ki, hogy milyen szempontok alapján mérlegelte az eljáró hatóság a gyermek mindenképp felett álló érdekét. Arra sem volt elérhető információ az ügyiratokban, hogy milyen körülmények közé kerül a kiskorú Szerbiában. Ezek alapján kérdéses, hogy az eljárásban szereplő hatóságok eleget tettek-e a Harmtv.-ben és a gyermekjogi egyezményben foglalt kötelezettségeiknek.

A szerb-magyar határon tapasztaltakkal szemben a repülőtéren akadt pozitív példa is a szüleiktől elszakított kiskorúakkal való bánásmódra.

- Egy kiskorú palesztin menedékkérő 2011. szeptember 30-án érkezett a budapesti repülőtérre, ahol a rendőrök a tranzit területén „találták” egyedül. Semmilyen, a rendőrök által beszélt nyelven nem tudtak vele kommunikálni, és okmányokkal sem rendelkezett. Végül arab tolmács telefonos segítségével terjesztett elő menedékkérelmet. Mivel kiskorúnak vallotta magát, aznap elszállították a kísérő nélküli kiskorú menedékkérők szálláshelyére, Fótra, a Károlyi István Gyermekközpontba.

A különleges bánásmódot igénylő külföldiekkel kapcsolatban az utóbbi évek egyértelműen pozitív fejleménye, hogy az RRI szükség esetén a tényállás megfelelő tisztázása érdekében telefonos vagy hasonló kiegészítő jellegű tolmácsolás igénybevételével jár el. A szükség esetén telefonon alkalmazott tolmács is mutatja, hogy az eset körültekintő kezeléséhez a rendőrök bizonyos fokú rugalmassággal és érzékenységgel járnak el. Szintén üdvözlendő az RRI azon gyakorlata, mely szerint a kísérő nélküli kiskorú menedékkérőket a lehető legrövidebb időn belül a számukra kijelölt szálláshelyre (a fóti gyermekközpontba) szállítja. A Bizottság megfigyelője több esetben beszámolt arról is, hogy a repülőtéri rendőrség érezhetően tiszteletben tartja a feltartóztatott kiskorú külföldiekkel kapcsolatban a „kétség esetén a kérelmező javára” elvet. Ez a gyakorlat minden szempontból üdvözlendő és összhangban áll az ENSZ gyermekjogi egyezménye alapelveivel, a gyermek mindenképp felett álló érdekének szem előtt tartásával.

¹⁵ A gyermek jogáról szóló, New York-ban, 1989. november 20-án kelt egyezmény, 3. cikk, 20. cikk („Minden olyan gyermeknek, aki ideiglenesen vagy véglegesen meg van fosztva családi környezetétől, vagy aki saját érdekében nem hagyható meg e környezetben, jogosult az állam különleges védelmére és segítségére.”)

A kísérő nélküli kiskorúak Szerbiába történő kiutasítása komoly aggályokat vet fel a visszaküldés tilalma érvényesülésének megítélésével kapcsolatban. Általános tapasztalatunk, hogy a kísérő nélküli kiskorúakkal szembeni kiutasító határozatok meghozatala anélkül történt, hogy a hatóság ténylegesen vizsgálta volna a család egyesítését, illetve a megfelelő gyermekvédelmi-intézményi gondoskodás fennállását, noha az idegenrendészeti jogszabály kiskorúak kiutasítása esetén ezt előírja.¹⁶ Így a törvény garanciális rendelkezése a gyakorlatban kiüresedik és a kísérő nélküli kiskorú külföldiek országból való eltávolítását nem előzi meg megbízható, gyermekjogi szempontokat is szem előtt tartó és körültekintő vizsgálat.

A Helsinki Bizottság és az UNHCR kifejezetten aggasztónak találja, hogy a megfigyelés tapasztalatai szerint bár a rendőrség 2011 folyamán 75 esetben a családjától elszakított kiskorút utasított ki Szerbiába, a vizsgált gyakorlat szerint a döntéshozó hatóságok – így sem a rendőrség, sem a visszaküldés tilalmáról állást foglaló Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal - nem foglalkoznak azzal, hogy a jogszerűtlenül hazánk területére lépő, illetve itt-tartózkodó gyermekekre milyen körülmények várnak Szerbiában. Nem világos, hogy a kiutasításról rendelkező határozat meghozatalakor hogyan méri fel a rendőrség az elérhető intézményi vagy családi gondoskodás meglétét vagy hiányát. Ebben a helyzetben felmerül, hogy ez a gyakorlat szisztematikusan sérti a Harmtv. kísérő nélküli kiskorúak kiutasítására vonatkozó rendelkezéseit.

Mindazonáltal tény, hogy az illetékes megyei gyermekvédelmi intézmények számára egyelőre megoldhatatlan kihívást jelent a náluk elhelyezett külföldi gyerekekkel való foglalkozás, akik közül sokan ismeretlen helyre távoznak.

A rendőrség eljárásaiban alapvetően a 18 év körüli, okmányokkal nem rendelkező külföldiek életkorának meghatározása jelent problémát. Amennyiben a vizsgálatot végző orvos a személy lehetséges életkorát úgy határozza meg, hogy abba beleesik a 18. életév, az ügyfél javára dönt és kiskorúnak tekinti. A gyermekvédelmi intézetben történő elhelyezés előtt a személy ismét átesik orvosi vizsgálaton és az is előfordul, hogy nagykorúnak minősítik. A rendőrség jelenleg vizsgálja a magukat kísérő nélküli kiskorúnak valló idegenrendészeti intézkedés alá vont személyek életkorának pontosabb meghatározását biztosító komplex módszer alkalmazásának lehetőségét.

A rendőrség felvette a kapcsolatot az illetékes minisztériumokkal annak érdekében, hogy a menedékkérő kísérő nélküli kiskorúak elhelyezésének mintájára kerüljön kijelölésre egy olyan központi gyermekvédelmi intézmény, ahol a nem menedék kérelmező kiskorúak elhelyezése is folyamatosan biztosítható speciális igényeik figyelembe vételével.

A kísérő nélküli kiskorúakkal szemben lefolytatott idegenrendészeti eljárások jogszerűségének biztosítása érdekében az országos szakirányító szerv felhívta a végrehajtói állomány figyelmét a mérlegelési szempontok kiutasító határozatban történő rögzítésére.

VI.6. A Genfi Egyezmény 31. cikk (1) bekezdésének érvényesülése

A Genfi Egyezmény 31. cikk (1) bekezdése a következőképp rendelkezik:

„A Szerződő Államok az országba való jogellenes belépésük, vagy tartózkodásuk miatt nem sújtják büntetéssel azokat a menekülteket, akik közvetlenül olyan területről érkeztek, ahol életük, vagy szabadságuk az 1. cikkben foglalt meghatározás értelmében veszélyeztetve volt, és akik engedély nélkül lépnek be területükre, illetőleg tartózkodnak ott, feltéve, hogy haladéktalanul jelentkeznek a hatóságoknál és kellőképpen megindokolják jogellenes belépésüket, illetőleg jelenlétüket.”

Ahogy azt korábbi jelentéseinkben már hangsúlyoztuk, a Genfi Egyezmény 31. cikkének érvényesülése Magyarországon problematikus. A Magyar Helsinki Bizottság megbízott ügyvédei az utóbbi években több esetben nyújtottak jogi segítséget úti okmány hamisítása vagy hamis okiratok felhasználása miatt büntetőeljárás alá vont menedékkérőknek. Az UNHCR és a Bizottság véleménye szerint a magyar hatóságok számos esetben elmulasztották az Egyezmény 31. cikkét megfelelően alkalmazni, amikor az abban foglaltakra tekintet nélkül indítottak menedékkérőkkel szemben büntetőeljárást vagy állapították meg a büntetőjogi felelősségüket.

Az UNHCR jogi álláspontja szerint a Genfi Egyezmény 31. cikk (1) bekezdésének érvényesüléséhez – az Európai Emberi Jogi Egyezményben biztosított jogokhoz hasonlóan – a Szerződő Államok konkrét intézkedéseket hivatottak tenni nemzetközi jogi kötelezettségeiknek megfelelően. Így azokban az esetekben, ahol a Genfi Egyezmény 31. cikk (1) bekezdésének feltételei teljesülnek, el kell tekinteni a menedékkérő vagy elismert menekült büntetőjogi felelősségre vonásától. A menekültstátusz deklaratív jellegéből fakadóan a Genfi Egyezmény 31.

¹⁶ A Harmtv. 45. § (5) bekezdése a következőképp rendelkezik: „Kísérő nélküli kiskorú csak akkor utasítható ki, ha a származási államában vagy más befogadó államban a család egyesítése, illetve az állami vagy egyéb intézményi gondoskodás megfelelően biztosított.”

cikk (1) bekezdésében foglaltak menedékkérőkre – tehát azokra a személyekre, akik kérelmének elbírálása folyamatban van a menekültügyi hatóság előtt – is irányadóak és alkalmazandóak.

A Bizottság álláspontja szerint amennyiben a menedékkérő ellen a Genfi Egyezmény 31. cikke alkalmazásának körébe eső büntetőeljárás folyik, a magyar hatóságoknak kötelessége lenne a büntetőeljárást felfüggeszteni, amíg el nem dől, hogy a kérelmező megkapja-e a menekült vagy oltalmazott státuszt.

A Bizottság az utóbbi időkben ebben a kérdéskörben pozitív elmozdulást tapasztalt. A rendőrség eljárási gyakorlata szerint a repülőtéren a hamis úti okmányokkal feltartóztatott menedékkérők esetében a hatóság nem kezdeményezi minden esetben az érintett külföldi előzetes letartóztatását. A 2011-es határmegfigyelő program keretében több olyan esetről is tudomást szereztünk, amikor menedékkérőket az előzetes letartóztatásba vétele helyett inkább a BÁH által működtetett debreceni befogadó állomásra szállították át.

A Bizottság véleménye szerint a kiutasításhoz kapcsolódó beutazási és tartózkodási tilalom automatikus elrendelése anélkül, hogy az érintett személy kiutasítást megelőző helyzetét alapos vizsgálat tárgyává tették volna, sok esetben adminisztratív úton akadályozhatja meg a valódi menedékkérők ország területéhez és a védelemhez való hozzáférését. A külföldiek – menedékkérők – előzetes letartóztatása álláspontunk szerint nem indokolt, mert az adott esetekben szinte minimális az esélye a közokirat-hamisítás és a beutazási és tartózkodási tilalom megsértése megismétlésének, továbbá az elkövetett cselekmények az esetek túlnyomó részében olyan eszközcselekmények, amelyekre a menekülés során kényszerült az adott menekült, hogy biztonságos területre érkezhessen. A gyakran traumatizált, kínzás túlélő menedékkérők pszichés állapotát ráadásul sajnos tovább rontja a hosszadalmas előzetes fogvatartás, késleltetve a sikeres gyógyulási folyamatot.

A Helsinki Bizottság ügyvédei 2011 folyamán első-, másodfokon, illetve felülvizsgálati szakban összesen 5 szomáliai és egy afgán menekült védelmét látták el közokirat-hamisítás, illetve a beutazási és tartózkodási tilalom megsértése miatt indított büntetőeljárásokban.

- 2010. július 5-én a Vásárosnaményi Városi Bíróság elsőfokú, nem jogerős ítéletében felmentett két szomáliai elismert menekültet (A.M.J.-t és A.A.K.-t) a közokirat-hamisítás és a beutazási és tartózkodási tilalom megsértésének vádjára alól. Mindkettőjüket a Bizottság megbízott ügyvédei képviselték. Másodfokon a megyei bíróság megváltoztatta a felmentő ítéletet és 2011. május 20-án a közokirat-hamisítás vádjában bűnösnek mondta ki a két szomáli vádlottat. Az ügyben harmadfokon 2012. január 9-én a Debreceni Ítéltábla hatályban tartotta a másodfokú ítéletet.
- Különös jelentőséggel bír Z.T.A. elismert szomáliai menekült ügye, amelyben a Legfelsőbb Bíróság 2011. november 15-én új eljárásra utasította az elsőfokú bíróságot, mert álláspontja szerint a korábbi eljárásban nem tisztázták a 31. cikk alkalmazásának körülményeit, különös tekintettel arra, hogy a kérelmező Görögországban is tartózkodott Magyarországra érkezését megelőzően. A Legfelsőbb Bíróság annak ellenére határozott így, hogy az ügyben adott külön állásfoglalásában mind az UNHCR, mind a Legfőbb Ügyészség a felmentés mellett foglalt állást.
- Az S.A.B. szomáliai menekült ellen közokirat-hamisítás miatt folyó eljárásban a másodfokú bíróság hatályon kívül helyezte a felmentő ítéletet, így jelenleg az ügy megismételt eljárásban folytatódik. Szintén a tényállás (a 31. cikk szerinti „haladéktalanság” fennállásának) további tisztázása miatt helyezte hatályon kívül az elsőfokú ítéletet a másodfokú bíróság S.A.A. elismert menekült szomáliai nő esetében. Két további szomáliai menekült ügyében jelenleg első fokon folyik a büntetőeljárás, ahol a bíróság azt vizsgálja, hogy Görögország biztonságos országnak tekinthető-e a menekültek esetében.

A Genfi Egyezmény 31. cikk (1) bekezdése szerint a Szerződő Államok nem sújtják büntetéssel az Egyezmény hatálya alá tartozó személyeket, azonban a rendőrség nyomozó hatóság és közokirat-hamisítás bűncselekmény elkövetésének alapos gyanúja miatt köteles a nyomozást megindítani, kivéve, ha a hamis vagy hamisított, illetőleg más névre szóló valódi úti okmányt a külföldi az ország területére történő beutazás érdekében használja fel, feltéve, hogy vele szemben idegenrendészeti eljárásnak van helye. A rendőrség büntetés kiszabására nem jogosult.

A rendőrség, ahogy azt a III. 1. pontnál leírtuk, konjunktív feltételek fennállása esetén rendelkezik kiutasítási hatáskörrel. Tekintettel a visszafogadási egyezmények alkalmazására, a kiutasításokat kitoloncolással hajtja végre. A beutazási és tartózkodási tilalmak elrendelésére ebben az esetben a hatályos jogszabály nem biztosít mérlegelési jogkört, az kötelező elrendelési ok.

VII. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS AJÁNLÁSOK

VII.1. Meghallgatás az ún. egyszerű megítélésű ügyekben

Az UNHCR és a Helsinki Bizottság továbbra is határozottan ajánlja, hogy a nemzetközi védelemre szorulóknak esetlegesen jogellenes visszaküldését elkerülendő, a **Rendőrség kötelezően tartson minden olyan esetben meghallgatást, amikor - állampolgárságuk alapján is valószínűsíthetően - sérülékeny csoporthoz tartozó külföldiek ellen folyik idegenrendészeti eljárás.** Így különösen egyedülálló nők, kísérő nélküli kiskorúak, idős és beteg emberek, traumatizált személyek, kisgyermekes családok stb. esetén lenne szükség arra, hogy az intézkedő rendőrök a tényállást hosszabb meghallgatás keretében, megnyugtatóan tisztázzák. A részletesebb meghallgatás a Rendőrségnek is segíthet a vegyes migránsáramlatból kiszűrni a nemzetközi védelemre szoruló külföldieket.

VII.2. A non-refoulement elvének és a Genfi Egyezmény 33. cikk (1) bekezdésének alkalmazása

A Helsinki Bizottság ajánlása a Háromoldalú Munkacsoport felé az, hogy az UNHCR 2007-es Ukrajnával kapcsolatos állásfoglalásának fényében és egyéb, pontos, a jelenlegi állapotokat tükröző országinformációk ismeretében foglalkozzon a non-refoulement elve gyakorlati érvényesülésének kérdésével, illetve mellőzésének veszélyeivel. Ha a Rendőrség a BÁH ügyelete helyett az illetékes menekültügyi igazgatósághoz fordulna, jobb eséllyel valószínűsíthetően megvalósulhatna a non-refoulement elvének szakértők általi körültekintő vizsgálata és maradéktalan érvényesülése. Ajánljuk, hogy a szerb menekültügyi rendszer hiányosságai miatt a magyar hatóságok vizsgálják felül a harmadik biztonságos ország koncepciójának alkalmazását Szerbiára. Tekintettel a szerb-magyar határszakaszon tapasztalható nagyszámú kiutasításra, különös figyelmet igényel a szerbiai menekültügyi helyzet nyomon követése.

VII.3. A gyermekvédelmi szempontok érvényesítése kísérő nélküli kiskorúak kiutasítása esetén

A Helsinki Bizottság határozottan ajánlja, hogy a hatóságok -- tiszteletben tartva az ENSZ gyermekjogi egyezményének rendelkezéseit -- a kiutasításra irányuló eljárásokban minden esetben egyéniesítve, érdemben vizsgálják a gyermek mindenek felett álló érdekét, és törekedjenek arra, hogy határozataikban a releváns gyermekvédelmi szempontok is megjelenjenek. Az idegenrendészeti, menekültügyi és gyermekvédelmi hatóságok, szakszolgálatok és civil szervezetek közötti strukturált együttműködésre van szükség. A Helsinki Bizottság és az UNHCR javasolja, hogy az érintett szervezetek folytassanak konstruktív szakmai párbeszédet, és közösen tanulmányozzák a gyermek mindenek felett álló érdekének vizsgálatával, az életkor meghatározással és a külföldi gyermekekkel való interkulturális kommunikációval kapcsolatos, példamutató külföldi gyakorlatokat.

VII.4. A Genfi Egyezmény 31. cikkének maradéktalan érvényesülése

A Helsinki Bizottság és az UNHCR továbbra is határozottan ajánlja, hogy a magyar hatóságok tartózkodjanak azon menedékkérők büntetőjogi szankcionálásától, akikre a Genfi Egyezmény 31. cikke alkalmazható és utóbb Magyarországon nemzetközi védelemben részesülnek. A korábbi szakmai konszenzus alapján javasoljuk, hogy erre a büntetőeljárás felfüggesztésével kerüljön sor, külön kiemelve, hogy a hosszadalmas előzetes letartóztatás indokolatlan elrendelésétől tartózkodjon a büntető igazságszolgáltatás.

VIII. MELLÉKLETEK

1. Együttműködési Megállapodás elérhető az UNHCR Közép-Európai Regionális Képviselőtének honlapján¹⁷
2. Statisztikai adatok

Intézkedések 2011-ben	Kiutasítás	Menedékkérelem	Visszairányítás
Bács-Kiskun megye – szerb határ	1585	133	2051
Csongrád megye – szerb határ	2167	181	2406
Repülőtéri Rendőr Igazgatóság	3	168	342
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye – ukrán határ	203	29	4179
Összesen	3958	511	8978

Forrás: ORFK

3. A megfigyelő látogatások felsorolása

Repülőtéri Rendőr Igazgatóság – Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtéren tett látogatások:

2011.01.13., 2011.01.27., 2011.02.16., 2011.02.28. 2011.03.11., 2011.03.29., 2011.04.14., 2011.04.28., 2011.05.13. 2011.05.26., 2011.06.08., 2011.06.22., 2011.07.18., 2011.07.28., 2011.08.12., 2011.08.26., 2011.09.20., 2011.10.18., 2011.11.22., 2011.12.16.

Szerb-magyar határszakasz:

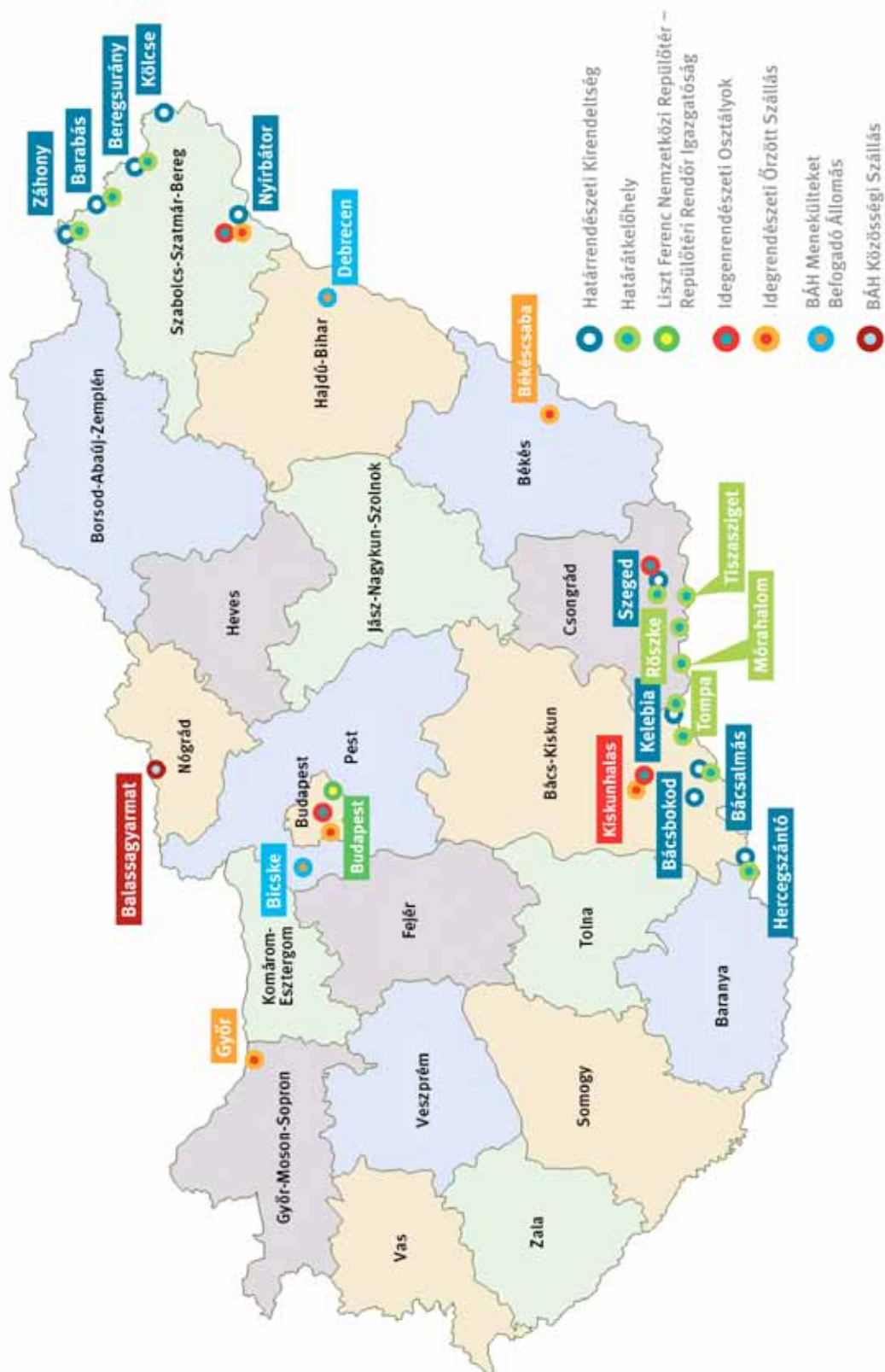
2011.03.24. Kiskunhalas és Kelebia, 2011.03.25. Szeged, 2011.04.28. Szeged, 2011.04.29. Kiskunhalas, 2011.05.25. Kiskunhalas és Bácsalmás 2011.05.26. Szeged, 2011.06.27. Kiskunhalas és Kelebia, 2011.06.28. Szeged és Mórahalom, 2011.07.25. Kiskunhalas és Kelebia, 2011.07.29. Szeged és Mórahalom, 2011.08.17. Szeged, 2011.08.18. Kiskunhalas és Hercegszántó, 2011.09.29. Kiskunhalas, 2011.09.30. Szeged és Rösztke, 2011.10.24. Kiskunhalas, 2011.10.26. Szeged, 2011.11.25. Kiskunhalas és Kelebia, 2011.11.29. Szeged, 2011.12.21. Kiskunhalas, 2011.12.22. Szeged

Ukrán-magyar határszakasz:

2011.03.25. Nyírbátor, 2011.03.25. Barabás, 2011.03.25. Kölcse, 2011.04.28. Kölcse, 2011.04.28. Nyírbátor, 2011.04.28. Nyírbátor, 2011.05.31. Nyírbátor, 2011.05.31. Barabás, 2011.06.28. Beregsurány, 2011.06.28. Nyírbátor, 2011.07.26. Kölcse, 2011.07.26. Nyírbátor, 2011.08.31. Kölcse, 2011.08.31. Beregsurány, 2011.08.31. Nyírbátor, 2011.09.30. Barabás, 2011.09.30. Nyírbátor, 2011.11.02. Záhony, 2011.11.02. Nyírbátor, 2011.12.06. Nyírbátor és Beregsurány, 2011.12.20. Nyírbátor, 2011.12.20. Barabás

¹⁷ <http://www.unhcr-centraleurope.org/pdf/what-we-do/monitoring-the-border/border-management/tripartite-agreements/hungary-in-hungarian.html>

4. Térkép

© ENSZ Menekültügyi Főbiztosság (UNHCR), Magyar Helsinki Bizottság,
Országos Rendőr-főkapitányság, 2012

A jelen kiadvány és annak egyes részei külön kérelem nélkül terjeszthetők és reprodukálhatóak nem kereskedelmi célú kutatás, tanulmány és híradás céljából, a szerzői jog jogosultjának feltüntetésével.

Jelen kiadvány megjelenését és A menedékkérők hozzáférése az ország területéhez és a menedékjogi eljáráshoz a Magyar Köztársaságban című projekt végrehajtását az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság (UNHCR) támogatta.

ISBN 978-963-89380-1-5